

УДК 378.147:[796.035:005.336.2]

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-3-41-70-78

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Павленко Інна Олександрівна

кандидат педагогічних наук старший викладач кафедри спортивних дисциплін і фізичної культури

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

e-mail: byyfl202@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-1668-9119

Сидоренко Ольга Романівна

викладач кафедри спортивних дисциплін і фізичної культури

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

e-mail: sydorenko1202@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-9598-4617

Шумаков Олег Вікторович

викладач кафедри спортивних дисциплін і фізичної культури

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

e-mail: ovsymakov@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-4801-0967

У статті висвітлено педагогічні аспекти формування фізкультурно-оздоровчої компетентності у студентів закладів вищої педагогічної освіти. Уточнено основне поняття дослідження – «фізкультурно-оздоровча компетентність». Виходячи із положень особистісно орієнтованого підходу, обґрунтовано складові фізкультурно-оздоровчої компетентності студентів закладів вищої педагогічної освіти, а саме: управлінська компетентність, проєктувальна компетентність, методична компетентність, особистісна (індивідуально-психологічна) компетентності, рефлексивна компетентність. Окреслено основний засіб формування фізкультурно-оздоровчої компетентності – навчально-методичні завдання, які доповнюють теоретичні відомості та збагачують практичний розділ фізичного виховання. Визначено напрями методики викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання». Визначені напрями методики викладання фізичного виховання студентам закладів вищої педагогічної освіти: соціологічний, педагогічний, біологічний.

Ключові слова: заклади вищої педагогічної освіти, студенти, фізичне виховання, фізкультурно-оздоровча компетентність.

Постановка проблеми. Сьогодні перед закладами вищої педагогічної освіти особливо гостро стоять завдання розвитку відповідального ставлення до власного здоров'я, формування фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової компетентності студентів. Саме фізичне виховання створює необхідні передумови здорового способу життя, тому традиційно і обґрунтовано вважається провідним чинником зміцнення здоров'я та підготовки студентської молоді до активного життя та продуктивної професійно-педагогічної діяльності [2, с. 76]. Воно зорієнтоване на виконання соціального завдання суспільства з підготовки висококваліфікованого фахівця, здатного до організації здоров'язбережувальної освіти, що ґрунтується на паритетному співвідношенні освіченості та здоров'я, і основною задачею якої є збереження і зміцнення здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Фізична культура у сфері освіти має на меті забезпечити розвиток фізичного здоров'я учнів та студентів, шляхом проведення обов'язкових занять.

Саме тому необхідно формувати фізкультурно-оздоровчу компетентність у студентів закладів вищої педагогічної освіти, що дасть змогу забезпечити їх необхідним рівнем здоров'я, фізичної підготовленості, працездатності, науково обґрунтованими освітніми і оздоровчими технологіями. Водночас фізичне виховання як навчальна дисципліна дозволяє вирішувати одночасно освітні, виховні та оздоровчі завдання, які спроможні забезпечити збалансований педагогічний вплив на студента відповідно до сучасних вимог формування творчої, інтелектуальної, морально-вольової та фізично досконалої особистості, яка володіє фізкультурно-оздоровчими компетенціями [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових роботах вітчизняних і

зарубіжних науковців Н. Бібік, Т. Браже, В. Веденського, О. Заблоцької розкриті теоретико-методологічні основи компетентнісного підходу до результатів навчальної діяльності.

Професійна компетентність учителя це: властивість особистості, що виявляється у здатності до педагогічної діяльності; єдність теоретичної й практичної готовності педагога до професійної діяльності; здатність результативно діяти, ефективно розв'язувати стандартні й проблемні ситуації, що виникають у професійній діяльності [6].

Компетентність трактується в науковій літературі як складна інтегрована характеристика особистості, пов'язана з сукупністю знань, умінь, навичок, ставлень, а також досвіду, що дає змогу ефективно проводити діяльність або виконувати певні функції, забезпечуючи розв'язання проблем і досягнення певних стандартів у галузі професії або виді діяльності [2, с. 84].

Науковці Н. Гусак, Г. Лісовенко розглядають компетентність та формування професійної самосвідомості як складової професіоналізму. Набуття професійної компетентності педагога досліджували Н. Гусак, М. Заброцький, А. Калюжний, Г. Лісовенко, С. Максименко, А. Радченко та інші. Т. Бондаренко, Н. Бордовська, Г. Головченко, С. Занюк, В. Мунтян вивчали у своїх працях проблему формування фізкультурно-оздоровчої компетентності.

Фахівці дотримуються думки, що компетентність відрізняється від понять «знання», «вміння», «навички», має інтегративний характер, співвідноситься з ціннісно-смысловими характеристиками особистості, які орієнтують на практичну діяльність [6].

М. Заброцький і С. Максименко досліджують сутність і шляхи формування комунікативної компетентності вчителя, А. Радченко – професійну компетентність учителя. А. Маркова досліджує професійну компетентність та імідж сучасного викладача. Автор дає визначення професійної компетентності: це знання, психології, педагогіки, логіки, форм і методів, принципів, технологій навчання і виховання, змісту предмета та індивідуальних особливостей; уміння спілкуватися дохідливо, на високому науковому рівні викладати навчальний матеріал, володіти педагогічними технологіями.

Оздоровчу компетентність особистості науковці розглядають як сукупність знань, умінь, навичок, засобів творчої діяльності, мотиваційних установок, направлених на збереження і зміцнення здоров'я, та здатність формувати індивідуальні стратегії здоров'язбереження [6, с. 19].

Ю. Бойчук, А. Турчинов убачають здоров'язбережувальну компетентність у динамічному стереотипі мислення, поведінки та діяльності, який сприяє збереженню і зміцненню здоров'я людини та визначає дбайливе ставлення до здоров'я оточуючих.

Г. Грибан розкриває технологію формування фізкультурно-оздоровчих компетентностей у студентів у навчальному процесі з фізичного виховання. Вона представлена особливостями організації, планування і модернізації методичного забезпечення навчального процесу на основі особистісно-орієнтованого вибору рухової активності й забезпечує досягнення проєктованих результатів із дисципліни «Фізичне виховання», а саме: набуття студентами фізкультурно-оздоровчих компетентностей, необхідних у подальшій життєдіяльності [1, с. 263].

Отже, виходячи із вищезазначеного, під *фізкультурно-оздоровчою компетентністю можна розглядати складне системне особистісне утворення, що містить мотиваційно-ціннісні орієнтації на здоровий спосіб життя; емоційні й вольові складові, які забезпечують готовність фахівця до фізичного самовдосконалення і саморозвитку за допомогою засобів фізичної культури та спорту; наявність системних фізкультурно-оздоровчих знань, суб'єктного досвіду, вмінь і навичок для вирішення фізкультурно-оздоровчих питань у трудовій діяльності серед школярів та членів педагогічного колективу.*

Аналіз сучасної психолого-педагогічної і спеціальної літератури та власний досвід свідчать про те, що фізкультурно-оздоровча компетентність у студентів закладів вищої педагогічної освіти наразі перебувають на низькому рівні.

Метою статті є наукове обґрунтування ефективності технології формування

фізкультурно-оздоровчої компетентності в процесі професійної підготовки студентів закладів вищої педагогічної освіти під час навчальних і позанавчальних занять із фізичного виховання.

Виклад основного матеріалу. Компетентнісний підхід у процесі фізичного виховання інтегрує принципи діяльнісного підходу, оскільки фізкультурно-оздоровча компетентність безпосередньо виявляється в навчальній і позанавчальній діяльності з фізичного виховання і пов'язана з виявом, прийняттям і вирішенням багатьох проблем і завдань; особистісно орієнтований підхід, направлений на особистість, її фізкультурно-оздоровчі потреби і можливості, на її мету, цінності, становлення фізичних, естетичних і духовних рис; принципи акмеологічного підходу розглядаються як неодмінний атрибут або готовність, яка визначає прагнення особистості до здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності; андрогогічний підхід ґрунтується на просуванні студента до самостійного опанування знань, умінь і навичок, залучення до здорового способу життя, побудови і корекції власної фізкультурно-оздоровчої діяльності, гнучкої адаптації до мінливих умов професійної діяльності [4].

Засобом формування фізкультурно-оздоровчих компетентностей у майбутніх педагогів є навчально-методичні завдання, які доповнюють теоретичні відомості та збагачують практичний розділ фізичного виховання.

Навчально-методичні завдання відрізняються від навчальних завдань складом навчально-методичних дій, у ході розв'язання яких студент оволодіває певними вміннями і навичками.

Методика викладання фізичного виховання студентів закладів вищої педагогічної освіти має три напрями:

- 1) соціологічний – зв'язок фізичного виховання з навчанням, вихованням, діяльністю, матеріальними, духовними та соціальними умовами життя студентів тощо;
- 2) педагогічний – вивчення закономірностей управління процесом фізичного виховання та його різновидами (тренування, навчальний процес, професійно-прикладна фізична підготовка, реабілітація, рекреація);
- 3) біологічний – вивчення впливу рухової активності на процес життєдіяльності студентів, норми рухової активності, адаптація організму до фізичних навантажень тощо.

На нашу думку, процес формування фізкультурно-оздоровчої компетентності у студентів закладів вищої педагогічної освіти найбільш ефективно буде здійснюватися на заняттях із фізичного виховання, оскільки дисципліна «Фізичне виховання» має найбільший оздоровчий потенціал за рахунок поєднання фізичної та розумової складових.

Саме на навчально-методичних заняттях із фізичного виховання студенти формують фізкультурно-оздоровчу компетентність, отримують досвід, який в умовах професійної діяльності дозволяє педагогічному працівнику вирішувати завдання оздоровчої спрямованості; набувають навички проведення фізкультурно-оздоровчих позакласних заходів для зняття напруження, підняття емоційного стану учасників педагогічного процесу; розвивають професійні якості та здібності оздоровчої діяльності [5, с. 37].

Проектування нової педагогічної системи пов'язане, по-перше, з проектуванням і впровадженням нової технології навчання і, по-друге, з подальшими змінами в інших підсистемах педагогічного процесу. Із точки зору особистісно орієнтованої моделі навчання технологія фізичного виховання може розглядатися як упорядкована сукупність педагогічних дій, операцій і заходів, які забезпечують досягнення запланованого результату навчання в мінливих умовах освітнього процесу. Зміни можуть бути зумовлені різним рівнем фізичної та технічної підготовленості студентів, їх мотивацією та інтересами.

Відповідно до професійно-діяльнісного і професійно-особистісного підходів до освіти зміст навчального процесу з фізичного виховання має включати певні методи; уміння організувати і провести фізкультпаузи, фізкультхвилинки, рухливі перерви, рухливі ігри з дітьми різного віку; організація і проведення спортивно-масових заходів; суддівство спортивних змагань; підготовка й організація туристичних походів [4].

У нашому дослідженні взяли участь 128 студентів 1–4 курсів факультету іноземної та

слов'янської філології Сумського державного педагогічного університету ім. А. С.Макаренка.

З метою визначення рухової активності студентів проведено анкетування, за результатами якого з'ясовано, що кількість студентів, які займаються фізичною культурою три і більше разів на тиждень, становить 10,94 %; 2 рази на тиждень (лише на заняттях із фізичного виховання) – 54,69 %; займаються самостійно руховою активністю – 14,85 % студентів; не займаються фізичними вправами зовсім – 19,54 % (студенти, що належать до спеціальної медичної групи).

Також ми з'ясували основні мотиви, що спонукають до занять фізичними вправами. Найбільш вираженими виявились:

- прагнення фізичного вдосконалення – 71,88 %;
- зміцнення здоров'я – 57,82 %;
- спілкування, співпраця – 53,91 %;
- задоволення від процесу занять – 74,24 %;
- результат занять (оволодіння різноманітними руховими діями, набуття нових знань, умінь і навичок) – 35,16 %;
- виховання вольових якостей – 21,88 %.

Водночас лише 28,91 % респондентів вважають заняття фізичною культурою необхідними для своєї майбутньої професійної діяльності, натомість 71,09 % студентів дотримуються протилежної думки. Лише 27,35 % респондентів вважають, що оздоровча діяльність повинна бути необхідною складовою їхньої майбутньої професійної діяльності.

Для визначення наявності у студентів теоретичних знань та практичних умінь і навичок у галузі оздоровчої фізичної культури нами був запропонований комплекс тестів, що містив: знання з теорії оздоровчої фізичної культури для дітей різних вікових груп, навички використання різних форм оздоровчої фізичної культури у навчальний і позанавчальний час (ранкова гігієнічна гімнастика, фізкультурні хвилини, фізкультурні паузи, тощо), вміння організовувати масові фізкультурні заходи (рухливі ігри на перервах, спортивні свята, туристичні прогулянки тощо).

Результати проведеного експерименту дозволили зробити висновки про низький рівень фізичної активності студентів, недостатність знань, умінь і навичок використання засобів оздоровчої фізичної культури, несформованість стійкої мотивації на майбутню оздоровчу професійну діяльність, що є підтвердженням актуальності проблеми формування фізкультурно-оздоровчої компетентності й потребує негайного вирішення.

У роботі ми поставили такі завдання:

1. Розкрити поняття фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутнього педагога, принципи і специфіку, що використовуються під час занять фізичним вихованням, для оволодіння студентами знаннями із цього питання.

2. Науково обґрунтувати процес формування професійно орієнтованої фізкультурно-оздоровчої компетентності студентів закладів вищої педагогічної освіти.

Змістовий і системний аналіз компетентнісного підходу до навчальної діяльності з фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчих заходів у Сумському державному педагогічному університеті дозволили виділити складові фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутніх фахівців.

Так, до фізкультурно-оздоровчої компетентності майбутніх педагогів належить:

- управлінська компетентність – наявність знань, умінь і навичок організовувати фізкультурно-оздоровчу роботу серед студентів та молоді, що навчається та керувати нею;
- проектувальна компетентність – здатність до проектування власної рухової активності, способу життя, підтримання гарного стану здоров'я, високої фізичної підготовленості й працездатності та вміння передати це іншим;
- методична компетентність характеризується рівнем теоретичних знань у галузі фізкультурно-оздоровчої діяльності, вміннями виконувати фізичні вправи та види рухової активності, наявність знань безпеки життєдіяльності та надання першої допомоги потерпілому, організація здорового способу життя в сім'ї або колективі. Методична компетентність

педагога в галузі фізичного виховання і спорту розглядається як результат методичної підготовки випускника педагогічного університету, який має бути здібним і здатним виконувати основні фізкультурно-оздоровчі функції спортивної діяльності, що визначаються його функціональною структурою методичного мислення. Це вирішальна складова фізкультурно-оздоровчої компетентності педагога, яка характеризує рівень розвитку методичної компетентності й методичного мислення, що необхідні для продуктивного, творчого і практичного вирішення фізкультурно-оздоровчих завдань у різних умовах життєдіяльності. Критерієм оцінювання методичної компетентності педагога є те, наскільки кваліфіковано педагог вирішує завдання фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– особистісна (індивідуально-психологічна) компетентність – здібність і вміння встановлювати міжособистісні відносини: «студент – викладач», «студент – колектив студентів», «майбутній фахівець – члени трудового колективу», «фахівець – управлінсько-адміністративний апарат» тощо;

– рефлексивна компетентність пов'язана з уміннями виконати самоаналіз і самооцінку своєї фізкультурно-оздоровчої діяльності, оцінити стан здоров'я, фізичного розвитку, фізичної підготовленості, працездатності, рухової активності та поставити нові фізкультурно-оздоровчі або спортивні завдання для себе, своїх вихованців та інших працівників педагогічного колективу.

Фізкультурно-оздоровча компетентність студентів забезпечує процес саморозвитку і самовдосконалення, збереження здоров'я, підтримання високого рівня фізичної підготовленості й працездатності, дотримання здорового способу життя, наявність умінь і навичок залучення до цього інших у процесі професійної діяльності.

Аналіз підходів до вивчення навчально-виховної та фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів показує, що компетентнісний підхід об'єднує провідні ідеї і принципи реалізації діяльнісного, особистісно орієнтованого, особистісно-діяльнісного, акмеологічного і андрогогічного підходів.

На кожному курсі були використані відповідні заняття, які відповідали поставленій меті та завданням.

Студентам було запропоновані такі форми занять:

1. лекції, (набуття, закріплення, поглиблення теоретичних знань);
2. самостійна робота з літературними джерелами, аналіз, реферування, підготовка повідомлень, доповідей на науково-практичні конференції;
3. практичні заняття: з видів спорту, ігрові види спорту, рухливі ігри та естафети, проведення туристичних походів вихідного дня;
4. перевірка та оцінювання знань: тести з видів спорту, проведення спортивних свят і забав;
5. науково-дослідна студентська робота, яка розширює сферу пошукової діяльності в напрямі оздоровчої фізичної культури у всебічному розвитку особистості та впливу фізичної культури на розвиток і зміцнення фізичного та психічного здоров'я студентської молоді.

Процес формування оздоровчої компетентності у студентів закладів вищої педагогічної освіти буде ефективним лише за умови створення комплексу педагогічних умов, при виконанні яких можливе досягнення запланованого результату. У якості основних педагогічних умов нами виділені такі:

1. Організація навчальної діяльності на валеологічних принципах.
2. Орієнтація змісту, методів і форм викладання на досягнення результативності педагогічної діяльності – здоров'язбереження учасників освітнього процесу.
3. Формування в студентів сталої мотивації до валеологічної діяльності.
4. Забезпечення інтеграції навчальної і позанавчальної фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Організація навчальної діяльності на валеологічних принципах дозволяє підвищити їх ефективність, досягти максимального результату реалізації навчальної, розвивальної та виховної мети заняття, зберігаючи при цьому здоров'я студентів і їх інтерес до предмета. До

організації занять на валеологічних принципах доцільно віднести: використання адаптованих оздоровчих технологій, конкретна регламентація та відповідність навчального навантаження обсягу, ступеню складності навчального матеріалу, насиченості занять різними видами діяльності, із психоемоційним навантаженням залежно від вікових, психофізичних можливостей студентів.

Валеологічна організація занять передбачає також знання й облік викладачем типологічних властивостей нервової системи (сили, рівноваги, рухливості нервових процесів), індивідуального здоров'я, психофізичних особливостей особистості, здібностей і задатків для організації індивідуального підходу під час навчальних занять, використання якісного дидактичного матеріалу, забезпечення відповідних санітарно-гігієнічних умов тощо.

Критерієм валеологічної організації занять є функціональний стан організму (відсутність або розвиток втоми, стан працездатності, уваги, серцево-судинної системи, активність, настрій). Використання принципів гуманістичної педагогіки, у тому числі створення доброзичливої атмосфери, однакових умов для реалізації можливостей студентів, надання максимуму свободи для індивідуального саморозвитку, – шлях до профілактики нервово-психічних перевантажень і якісного засвоєння знань.

Орієнтація змісту, методів і форм викладання на досягнення результативності педагогічної діяльності – здоров'язбереження учасників освітнього процесу. Виконання цієї умови припускає оволодіння студентами основами педагогічної майстерності, усвідомлення необхідності набуття валеологічних знань для збереження здоров'я учнів і розуміння його значущості для власної професійної діяльності, активності студентів під час мотивованого вибору засобів і побудови програм оздоровчого саморозвитку з позицій майбутньої професійної діяльності.

Формування у студентів сталої мотивації на оздоровчу діяльність вимагає: включення категорії «здоров'я» до системи професійно-ціннісних орієнтацій студентів як майбутніх учителів; розвиток у студентів мотивації на збереження та зміцнення здоров'я власного і своїх вихованців; формування в них установки на ситуацію успіху як чинника, що забезпечує здоров'язбережувальний напрям педагогічної діяльності.

Інтеграція навчальної й позанавчальної фізкультурно-оздоровчої діяльності. Особливість позанавчального фізкультурно-оздоровчого середовища в тому, що воно ґрунтується на добровільній участі та вільному виборі форм і видів діяльності. Кожен студент має можливість відрефлексувати свої можливості та інтереси, отже, його діяльність стає більш усвідомленою і продуктивною.

Позанавчальна фізкультурно-оздоровча діяльність поєднує такі види, як рухова активність, відпочинок, розваги, творчість. Значні можливості такої діяльності дозволяють знімати фізичну втому і психологічне напруження, тобто реалізується компенсаторна функція. Крім того, у позанавчальній діяльності найбільше розкривається творчий потенціал студентів.

Професійну компетентність педагога ми розглядаємо як когнітивний компонент педагогічного професіоналізму як основу культури професійного мислення, свідомості й самосвідомості. Професійна компетентність з фізкультурно-оздоровчої спрямованості охоплює такі сфери компетенції, як оздоровчо-профілактична, діагностико-прогностична, навчально-розвивальна, методична, виховна, комунікативна, організаційно-педагогічна, контрольна, просвітницька, самовдосконалення. Кожен із цих компонентів потребує від майбутнього педагога, крім професійних знань та умінь, позитивного світогляду, настанов і розвитку особистісних професійно значущих рис характеру.

Фізкультурно-оздоровча компетентність майбутнього педагога є основною складовою готовності до вирішення завдань із фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями.

Висновки. Зважаючи на вищезазначене, ми можемо зробити висновок про те, що саме технологія особистісно орієнтованої фізкультурно-оздоровчої освіти спрямована на досягнення мети, що включає три складові (освіта, розвиток, виховання), які виходять із загальної дидактики і розкриваються особливостями фізичного виховання.

Отже, із упровадженням нової методичної системи фізичного виховання, яка

спрямована не тільки на підвищення ефективності і якості освітнього процесу, а й на формування у студентів особистісно орієнтованої фізкультурно-оздоровчої компетентності, змінюється педагогічний процес (система навчання), тобто технологія фізичного виховання (навчання) є первинною стосовно педагогічної системи.

Для формування фізкультурно-оздоровчої компетентності студентам закладів вищої педагогічної освіти необхідно з першого курсу прищеплювати сучасні погляди на роль фізичної культури у процесі становлення особистості; пропагувати фізичну культуру і спорт; стимулювати прагнення бути здоровим і потреби у фізичному самовдосконаленні. Також важливо скерувати студентів на опанування системи загальнотеоретичних, спеціальних і методичних знань із фізичної культури з подальшим їх використанням у професійно-педагогічній діяльності.

Ми вважаємо, що подальші наукові дослідження із заданої проблеми можуть бути спрямовані на розроблення новітніх особистісно орієнтованих методик, у яких зміст навчального матеріалу буде спрямований на розвиток усебічно розвинутої особистості зі сформованою фізкультурно-оздоровчою компетентністю.

Список використаної літератури

1. Грибан Г. П. Життєдіяльність та рухова активність студентів: монографія. Житомир: Вид-во «Рута», 2009. 594 с.
2. Головченко Г. Т., Бондаренко Т. В. Формирование личности специалиста средствами физического воспитания: учеб. пособие. Харьков: ИВМО «ХК», 2001. 156 с.
3. Максименко С. Д., Заброцький М. М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування). К.: Главник, 2005. 112 с.
4. Мунтян В. С. Особенности формирования положительной мотивации студентов к физическому воспитанию. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. 2012. Т. 98 (1). С. 125–128.
5. Оксьом П. М., Азаренков В. М., Бережна Л. І., Сидоренко О. Р. Характеристика загальної рухової активності студенток вищого педагогічного навчального закладу: збірник наукових праць «Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт». *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. 2015. Вип. 129, Т. III. С. 237–239.
6. Павленко І. А. Оздоровчі технології для використання в навчальному процесі освітніх закладів: методичні рекомендації для студентів та викладачів навчальних закладів. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 55 с.
7. Радченко А. Є. Професійна компетентність учителя. Х.: Вид. група «Основа», 2006. С. 3–28.
8. Сидоренко О. Р. Здоров'язбережувальні технології у фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. 9 (53). С. 409–415.

PEDAGOGICAL ASPECTS OF STUDENTS FITNESS AND HEALTH COMPETENCE FORMING AT HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION INSTITUTIONS

Pavlenko Inna

candidate of Pedagogical Sciences senior Lecturer of the Chair of Sport Disciplines and Physical Education
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

Sydorenko Olha

teacher of the Chair of Sport Disciplines and Physical Education
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

Shumakov Oleh

teacher of the Chair of Sport Disciplines and Physical Education
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

Introduction. The article presents technology of students fitness and health competence forming at physical education classes at higher pedagogical education institutions. The components of fitness and health competence of future teachers are singled out.

Purpose: to substantiate scientifically the effectiveness of technology of fitness and health competence forming in the process of students professional training at higher pedagogical education institutions during classes and extracurricular training in physical education.

Methods. The methodological basis of the work is constituted by: basic provisions of the theory of cognition, namely, scientificity, objectivity, positions of pedagogy and physical culture

concerning health direction of education. In the context of the study, emphasis is given to the ideas of a competence-based approach that integrates the leading ideas and principles of implementing activity, personality-centered, and personality-activity approaches.

Originality. For the first time, from the positions of the personality-centered approach, the components of students fitness and health competenc at higher pedagogical education institutions are substantiated, namely: managerial competence; design competence; methodological competence; personal (individual-psychological) competence; reflexive competence.

Conclusions. It is concluded that introduction of the proposed methodological system of physical education contributes not only to improving the efficiency and quality of the educational process, but also to the formation of students' personality-centered fitness and health competence, which is the primary task of professional pedagogical training of future teachers during their studying at higher pedagogical education institutions. Further studies on the outlined problem can be directed at creation of the newest personality-centered techniques, the content of which should be directed at the development of versatile personality with the formed fitness and health competence.

Key words: higher pedagogical education institutions, students, physical education, fitness and health competence.

References

1. Hryban, H. P. (2009) Zhyttiediiialnist ta rukhova aktyvnist studentiv [Students' vital and physical activity]: monohrafiia. Zhytomyr. 594 s. [in Ukrainian].
2. Holovchenko, H. T., Bondarenko, T. V. (2001) Formyrovanye lychnosty spetsyalysta sredstvamy fizycheskoho vospytanyia [Formation of the personality of the specialist by means of physical education]: ucheb. posobyе. Kharkov. 156 s. [in Ukrainian].
3. Maksymenko, S. D., Zabrotskyi, M. M. (2005) Tekhnolohiia spilkuvannia (komunikatyvna kompetentnist uchytelia: sutnist i shliakhy formuvannia) [Communication technology (communicative competence of the teacher: essence and ways of formation)]. K. 112 s. [in Ukrainian].
4. Muntian, V. S. (2012) Osobennosti formyrovannia polozhytelnoi motyvatsyy studentov k fizycheskomu vospytanyiu [Peculiarities of formation of positive motivation of students to physical education]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka*. T. 98 (1). S. 125–128 [in Ukrainian].
5. Oksom, P. M., Azarenkov, V. M., Berezhna, L. I., Sydorenko, O. R. (2015) Kharakterystyka zahalnoi rukhovoï aktyvnosti studentok vyshchoho pedahohichnoho navchalnoho zakladu [Characteristics of general motor activity of female students of the higher pedagogical education institution]. *Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichni nauky. Fizychno vykhovannia ta sport»*. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka*. 129, III. S. 237–239 [in Ukrainian].
6. Pavlenko, I. A. (2014) Ozdorovchi tekhnolohii dlia vykorystannia v navchalnomu protsesi osvitytnikh zakladiv [Health technologies for using in the educational process of education institutions]: metodychni rekomendatsii dlia studentiv ta vykladachiv navchalnykh zakladiv. Sumy. 55 s. [in Ukrainian].
7. Radchenko, A. Ye. (2006) Profesiina kompetentnist uchytelia [Professional competence of the teacher]. *Kh. S.* 3–28 [in Ukrainian].
8. Sydorenko, O. R. (2015) Zdoroviazberezhuvalni tekhnolohii u fizychnomu vykhovanni studentiv spetsialnykh medychnykh hrup [Health-saving technologies in the physical education of students of special medical groups]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. 9 (53). S. 409–415 [in Ukrainian].

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ФИЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Павленко Инна Александровна

кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры спортивных дисциплин и физического воспитания

Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко

Сидоренко Ольга Романовна

преподаватель кафедры спортивных дисциплин и физического воспитания
Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко

Шумаков Олег Викторович

преподаватель кафедры спортивных дисциплин и физического воспитания
Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко

Статья посвящена описанию педагогических аспектов формирования физкультурно-оздоровительной компетентности у студентов высших педагогических учебных заведений. Уточнено основное понятие

исследования «физкультурно-оздоровительная компетентность». Исходя из положений личностно-ориентированного подхода, обоснованы составляющие физкультурно-оздоровительной компетентности студентов высших педагогических учебных заведений, а именно: управленческая компетентность, проектная компетентность, методическая компетентность, личностная (индивидуально-психологическая) компетентность, рефлексивная компетентность. Представлен основной способ формирования физкультурно-оздоровительной компетентности – учебно-методические занятия, которые дополняют теоретические ведомости и обогащают практический раздел учебной дисциплины «физическое воспитание». Определены направления методики преподавания физического воспитания студентов высших педагогических учебных заведений.

Ключевые слова: высшие педагогические учебные заведения, студенты, физическое воспитание, физкультурно-оздоровительная компетентность.

Отримано редакцією 30.09.2019 р.

УДК 378.147: 316.47

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-3-41-78-86

СОЦІАЛІЗОВАНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ФАКТОР УСПІШНОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Тюльпа Тетяна Миколаївна

доцент кафедри психології та соціальної роботи

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: tyulpatnt@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8032-8676

Статтю присвячено розгляду сутності поняття «соціалізованість» як особистісної якості майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей, що впливає на успішність формування їхньої соціальної компетентності, проаналізовано стан розробленості проблеми в зарубіжній і вітчизняній науці. Виокремлено компоненти, розроблено критерії соціалізованості на основі системного розуміння соціалізації студентів-соціономістів як об'єктів і суб'єктів зазначеного процесу. Виділено характеристики соціалізованості як системоутворювальної особистісної якості студента. Обґрунтовано взаємозв'язок між соціалізованістю, соціалізацією і соціальною компетентністю як її результату.

Ключові слова: соціалізація, соціалізованість, фахівці соціономічних спеціальностей, соціальна компетентність, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Українські реалії від випускників вищих навчальних закладів вимагають нового професійного мислення, мобільності, комунікативної компетентності, високого рівня соціальної зрілості й особистісного самовизначення. У зв'язку з цим центральна увага повинна приділятися підвищенню соціальної функції в процесі професійної підготовки студентів вузу взагалі, і майбутніх соціономістів зокрема, що забезпечує їх готовність до вмілої побудови соціальних відносин з людьми, розуміння сенсу отриманої освіти, визначення перспектив особистісного саморозвитку, набуття нових соціально-особистісних якостей людського капіталу. Особливістю функціонування соціально-професійної групи соціономічних спеціальностей є те, що в період навчання і подальшої професійної діяльності вони виступають одночасно об'єктами і суб'єктами соціалізації. Відчуваючи на собі вплив соціалізувальних факторів, молоді спеціалісти, своєю чергою, беруть участь у формуванні соціальної компетентності інших. Отже, молоде покоління соціономістів сприяє безперервній трансляції і відтворенню суспільних цінностей і соціокультурного досвіду і відповідно, повинні мати високий рівень соціалізованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теорії і практиці вищої освіти накопичено цікавий і багатогранний досвід професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери, обумовлений важливістю побудови системи формування соціальної компетентності, що багатоаспектно узагальнений в наукових теоріях:

– наукові основи вдосконалення педагогічної освіти й професійної підготовки майбутніх соціономістів (О. Абдулліна, І. Андриаді, В. Беспалько, В. Болучевська, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, В. Сластьонін та ін.);